

Μία Προσέγγιση για τις Δεξιότητες Ζωής στην Ευρώπη

Συνοπτική Παρουσίαση

Φεβρουάριος 2018

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Το πρόγραμμα έχει λάβει χρηματοδότηση με την υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (πρόγραμμα Erasmus+ – KA2 Στρατηγική Σύμπραξη για την εκπαίδευση ενηλίκων).

Πίνακας Περιεχομένων

Γενική Επισκόπηση.....	3
Ορισμός των Δεξιοτήτων Ζωής στα πλαίσια του έργου LSE.....	5
Λέξεις Κλειδιά για τον προσδιορισμό της έννοιας Δεξιότητες Ζωής.....	6
Συνιστώσες και Πλεονεκτήματα των Δεξιοτήτων ζωής	7
Τα Οφέλη των καλώς αναπτυγμένων Δεξιοτήτων Ζωής	8

Με την συνεργασία των οργανισμών εταίρων του έργου «Life Skills for Europe»:

Ευρωπαϊκή Ένωση Εκπαίδευσης Ενηλίκων – EAEA (Europe)

Ένωση Εκπαίδευσης Ενηλίκων Δανίας – DAEA (Denmark)

The Learning and Work Institute – L&W (UK)

ΔΑΦΝΗ Κέντρο Επαγγελματικής Κατάρτισης – DAFNI KEK (Greece)

Ινστιτούτο για την Εκπαίδευση Ενηλίκων Σλοβενίας – SIAE (Slovenia)

Συγγραφή: Petra Javrh, Estera Mozina

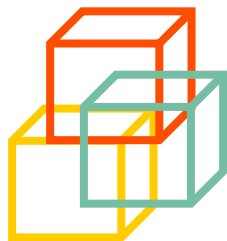
Με τη συμβολή των: Francesca Operti, Stine Hohwü-Christensen, Vassiliki Tsekoura, Alex Stevenson, Jackie Woodhouse, Noora Puolamaa, Angeliki Giannakopoulou, Diana Volcjak, Georgios Karaiskos.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Το πρόγραμμα έχει λάβει χρηματοδότηση με την υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (πρόγραμμα Erasmus+ – KA2 Στρατηγική Σύμπραξη για την εκπαίδευση ενηλίκων).

Γενική Επισκόπηση

Τα αποτελέσματα της Παγκόσμιας Έρευνας για τις Δεξιότητες των Ενηλίκων (PIAAC) αναδεικνύουν το σοβαρό έλλειμμα που εμφανίζει η Ευρώπη συνολικά σε βασικές ικανότητες: ένας στους πέντε αντιμετωπίζει πρόβλημα στην ανάγνωση και αριθμητική ικανότητα, ενώ ένας στους τέσσερις διαθέτει φτωχές ψηφιακές ικανότητες. Η μέριμνα για την παροχή κατάλληλων, για τα άτομα της παραπάνω ομάδας στόχου, και με επάρκεια εκπαιδευτικών προγραμμάτων, δεν σηματοδοτεί μόνο την απόδρασή τους από την παγίδα της υποεκπαίδευσης και των χαμηλών προσόντων, τους παρέχει επιπλέον την ενδυνάμωση για αυτοδιαχείριση, φροντίδα της οικογένειάς τους και στη συμβολή τους στα κοινά. Αυτό ισχύει για όλους, συμπεριλαμβανομένων των μεταναστών και προσφύγων, των οποίων η ανάγκη για μια αξιοπρεπή διαβίωση, τους ωθεί στην απόκτηση ενός εύρους δεξιοτήτων για να συμβάλουν ενεργά στο νέο περιβάλλον. Για όλους τους παραπάνω λόγους, προτείνουμε την υιοθέτηση μιας συνεκτικότερης προσέγγισης για την εκπαίδευση ενηλίκων. Θεωρούμε ότι η εννοιολογική προσέγγιση Δεξιότητες Ζωής εμπλουτίζει τον όρο Βασικές Δεξιότητες γιατί διευρύνει το περιεχόμενό του πέρα από την ικανότητα ανταπόκρισης του ατόμου στις ανάγκες βασικής επιβίωσης. Η Μη Τυπική Εκπαίδευση Ενηλίκων οφείλει να ηγηθεί της αλλαγής της προσέγγισης για τις Δεξιότητες Ζωής καθιστώντας την απόκτησή τους δομικό παράγοντα πλήρους ενσωμάτωσης του ατόμου στην κοινωνία και την εργασία. Η διαπίστωση αυτή έχει ήδη, άλλωστε, οδηγήσει αρκετούς παρόχους Εκπαίδευσης Ενηλίκων σε διάφορες χώρες της Ευρώπης, να προτείνουν μια διαφορετική, πιο ολιστική, προσέγγιση στα προγράμματα τους για την ανάπτυξη των βασικών δεξιοτήτων.

Ανταποκρινόμενοι σε αυτό τον προβληματισμό, οι εταίροι του έργου «Life Skills for Europe» θέσαμε ως στόχο, την βελτίωση των προγραμμάτων για τις βασικές δεξιότητες στην Ευρώπη εξηγώντας, αναπτύσσοντας περαιτέρω και αναβαθμίζοντας την προσέγγιση των δεξιοτήτων ζωής. Το έργο στοχεύει στη δυναμική διαμόρφωση μιας κοινής αντίληψης για τα οφέλη των Δεξιοτήτων Ζωής στην εκπαίδευση ενηλίκων σε όλη την Ευρώπη. Με το πρώτο παραδοτέο του έργου στην εκτενή του μορφή, παρουσιάζεται η εννοιολογικά δομημένη προσέγγιση για τις Δεξιότητες Ζωής στην Ευρώπη και ευρύτερα, με παραδείγματα, καλές πρακτικές και εργαλεία από τις χώρες των εταίρων του έργου. Η παρούσα έκδοση αποτελεί την συνοπτική έκδοσή της Έκθεσης αποτελεσμάτων της έρευνας που διενεργήσαμε στα πλαίσια του έργου και των επιμέρους πληροφοριών για τις χώρες των εταίρων.

Κατά τη σύνταξη της έκθεσης, η Ομάδα του έργου «Life Skills» έλαβε υπόψη της το Πλαίσιο που συμπεριλαμβάνεται στη «Σύσταση του Συμβουλίου για τις Δεξιότητες Κλειδιά για την Δια Βίου Μάθηση», η οποία δημοσιεύτηκε στις 17 Ιανουαρίου 2018. Αν και λάβαμε υπόψη μας τις Δεξιότητες που προτείνονται στο εν λόγω κείμενο, η ομάδα του LSE ομαδοποίησε με διαφορετικό τρόπο τις προτεινόμενες Δεξιότητες ώστε να 'φωτίσει' περισσότερο εκείνα τα δομικά χαρακτηριστικά τους που συμβάλλουν καταλυτικά στην επίτευξη πληρότητας ατομικών στόχων και ενεργού συμμετοχής των ατόμων στην κοινωνία και την εργασία. Στο πρόγραμμα LSE χρησιμοποιούμε τον δυναμικό όρο ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ (capabilities) με στόχο να αναβαθμίσουμε τον ορισμό (key competences) δεξιοτήτες-

κλειδιά. Στα πλαίσια του έργου LSE, χρησιμοποιούμε τον όρο ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ με στόχο να αναβαθμίσουμε τον ορισμό των Δεξιοτήτων (- κλειδιά). Πιστεύουμε ακράδαντα ότι οι Δεξιότητες διαθέτουν εσωτερική δυναμική με ηθική και αξιολογική διάσταση, η οποία αποδίδεται καλύτερα με τον όρο «Ικανότητες».

Την Ομάδα του έργου Στρατηγική Σύμπραξη Erasmus+, διάρκειας δύο ετών, συνθέτουν πέντε οργανισμοί-εταίροι (ΔΑΕΑ, ΕΑΕΑ, ΔΑΦΝΙ ΚΕΚ, ΣΙΑΕ και L&W) από εξίσου πέντε χώρες (Δανία, Βέλγιο, Ελλάδα, Σλοβενία και Ηνωμένο Βασίλειο).

Ορισμός των Δεξιοτήτων Ζωής στα πλαίσια του έργου LSE

Οι Δεξιότητες Ζωής αποτελούν συστατικό στοιχείο των Ικανοτήτων για τη ζωή και την εργασία σε ένα συγκεκριμένο κοινωνικό, πολιτιστικό και φυσικό περιβάλλον. Τα είδη των δεξιοτήτων ζωής ενεργοποιούνται με τις ανάγκες των ατόμων, ως ανταπόκριση των ατόμων σε καταστάσεις της καθημερινής ζωής.

Γενική περιγραφή των Δεξιοτήτων Ζωής

Οι δεξιότητες ζωής αποτελούν τους δομικούς λίθους της ανεξαρτησίας και αυτό-αποτελεσματικότητας. Είναι συνδυασμοί διαφορετικών ικανοτήτων οι οποίες σε γενικά πλαίσια, επιτρέπουν στους ενήλικες να γίνουν δια βίου μαθητάνοντες και να λύνουν προβλήματα, ώστε να ζήσουν μια ανεξάρτητη ζωή ως άτομα, και να συμμετέχουν σε μια συλλογική ζωή μέσα στην κοινωνία.

Οι δεξιότητες ζωής είναι στενά συνδεδεμένες με τις κυριότερες προκλήσεις που έχουν να αντιμετωπίσουν οι ενήλικες στο σύγχρονο κόσμο. Αυτό σημαίνει, για παράδειγμα, να φροντίζουν για την σωματική και ψυχική τους υγεία, να συμβάλλουν ενεργά στην ευημερία τους, να ελέγχουν τα οικονομικά τους ζητήματα και να μπορούν να ανταπεξέλθουν στο ψηφιακό περιβάλλον. Όταν οι δεξιότητες ορίζονται με αυτό τον τρόπο, γίνεται πιο σαφές ότι οι δεξιότητες δεν αφορούν μόνο τις ανάγκες των ατόμων αλλά επίσης και τις γνώσεις και αξίες τους.

Πλεονεκτήματα απόκτησης δεξιοτήτων ζωής για το άτομο και το περιβάλλον του

Οι δεξιότητες ζωής μπορούν να αποδοθούν και ως ατομικές μαθησιακές κατακτήσεις, οι οποίες σε συνδυασμό με άλλα επιτεύγματα, προσδίδουν στο άτομο αξιολογικά 'πaráπλευρα' πλεονεκτήματα για την εργασία, τις οικογένειες και τα ευρύτερα κοινωνικά περιβάλλοντά τους. Οι καλύτερες δεξιότητες ζωής συνεισφέρουν στην ανάπτυξη της κοινωνικής ζωής, την συμμετοχή στα κοινά, καθώς και στο αίσθημα αποτελεσματικότητας και την απασχολησιμότητα του ατόμου. Και υπό μια ευρύτερη οπτική, διασφαλίζουν την συμβίωση των ατόμων σε μια δημοκρατική κοινωνία, την ενσωμάτωση όλων και την ενεργή συμμετοχή των πολιτών μέσα σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία. Επομένως, οι δεξιότητες ζωής είναι αναγκαίες για να μπορέσει ένα άτομο να δράσει σε ένα συγκεκριμένο περιβάλλον σύμφωνα με τις βασικές αρχές της δημοκρατίας και της κοινής διαβίωσης σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία. Οι Δεξιότητες Ζωής παρέχουν στους ενήλικες εργαλεία για να αντιμετωπίσουν νέες προκλήσεις, καθώς και για να παρέχουν πρακτική και συναισθηματική υποστήριξη στον κόσμο γύρω τους. Οι Δεξιότητες Ζωής είναι χρήσιμες για τους εκπαιδευόμενους, για τους ανθρώπους γύρω τους και τις κοινότητές τους, όπως και για την επικοινωνία και την διαγενεακή μεταβίβαση εμπειριών.

Απόκτηση δεξιοτήτων ζωής μέσω της εκπαίδευσης ενηλίκων

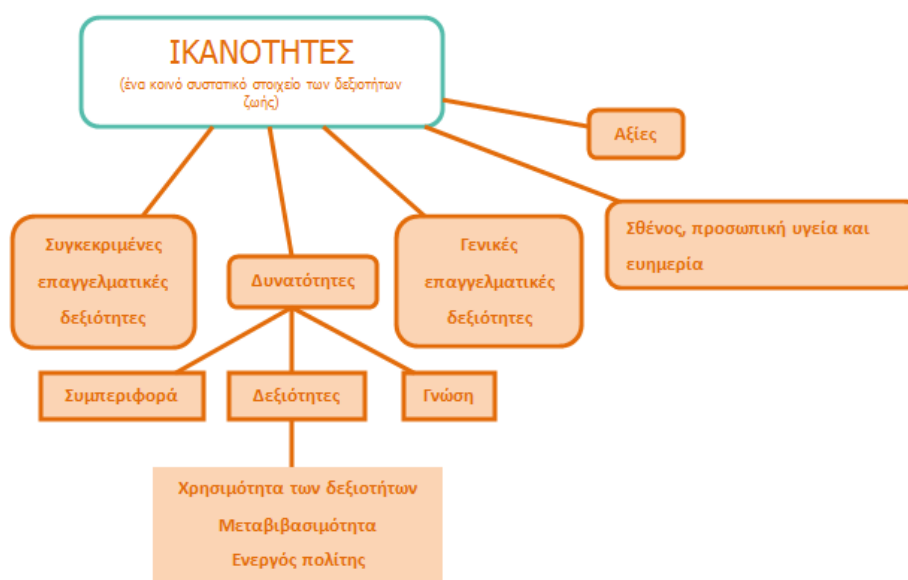
Οι Δεξιότητες Ζωής δεν αποτελούν πάντα αντικείμενο εκπαίδευσης αλλά συχνά αποκτούνται μέσω εμπειριών και πρακτικών στην καθημερινή ζωή. Παρόλα αυτά, οι δεξιότητες ζωής σχετίζονται με το εκπαιδευτικό σύστημα: μπορεί να αντιπροσωπεύουν την βασική αρχή αξιολόγησης των εκπαιδευτικών συστημάτων ως προς τον αντίκτυπο που επιτυγχάνεται στις ζωές των

εκπαιδευομένων τους. Η Δια Βίου Μάθηση οδηγεί στην αυτονομία, την αυτό-αποτελεσματικότητα και την ενεργό συμμετοχή. Παράλληλα με τον αλφαριθμητισμό και την αριθμητική ικανότητα, τις πρακτικές ικανότητες (ΤΠΕ) και την πολιτιστική μάθηση, οι δεξιότητες ζωής είναι ένα από τα κυριότερα επιτεύγματα της μάθησης και της εκπαίδευσης των ενηλίκων. Οι σύγχρονες στοιχειώδεις ανάγκες του ατόμου είναι καίριες και λειτουργούν ως κινητήριοι παράγοντες απόκτησης ενός συνδυασμού Δεξιοτήτων Ζωής, συνδυασμός που απαιτεί ιδιαίτερη προσπάθεια.

Η επίτευξη των στοιχειωδών αναγκών μέσω της παροχής δεξιοτήτων ζωής επιτρέπουν την συμμετοχή και συμβάλλουν σε μια θετική μαθησιακή εμπειρία, καθώς επίσης δημιουργεί και νέες εκπαιδευτικές ανάγκες. Αυτό, με τη σειρά του, είναι ένα μακροπρόθεσμο πλεονέκτημα, που αποτυπώνεται στην ανάγκη μεγαλύτερης αυτονομίας, την ενεργό συμμετοχή και κατανόηση των προκλήσεων, και κατ' επέκταση σε νέες εκπαιδευτικές ανάγκες.

Λέξεις Κλειδιά για τον προσδιορισμό της έννοιας Δεξιότητες Ζωής

Η έρευνα σε θεωρητικές πηγές και η σύγκριση των δεδομένων που συλλέχθηκαν στα πλαίσια της ανάλυσης του LSE οδήγησαν στην πεποίθηση ότι πρέπει αρχικά να αποσαφηνιστούν οι όροι-κλειδιά 'γνώσεις', 'ικανότητες', 'δεξιότητες' και ('δεξιότητες')¹ πριν να εισάγουμε την ιδέα των Δεξιοτήτων Ζωής. Η σχέση μεταξύ αυτών των όρων φαίνεται στο ακόλουθο σχήμα:

Πηγή: Report on Life Skills Approach in Europe. (2017).

Οι προαναφερθέντες όροι ορίζονται ως:

- **Γνώσεις:** Ως Γνώσεις αναφέρονται τα αποτελέσματα της μάθησης και εσωτερίκευσης (κατάκτησης) ιδεών, αρχών, θεωριών και πρακτικών. Η απόκτηση γνώσης πραγματοποιείται σε ποικίλα περιβάλλοντα: κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας, στην εργασία και στα πλαίσια της προσωπικής και κοινωνικής ζωής.²

- **Ικανότητες:** Οι Ικανότητες δεν συνεξαρτώνται από το πλαίσιο στο οποίο αποκτήθηκαν. Ανεξάρτητα από ειδικές περιστάσεις, επιτρέπουν τη λειτουργική ανταπόκριση και δράση σε ένα ευρύ φάσμα διαφορετικών δραστηριοτήτων με γνώμονα την κριτική ικανότητα επιλογής δράσης.

¹ Η διάκριση μεταξύ των διαφορετικών όρων δεν είναι ευχερής στην ελληνική γλώσσα – χρησιμοποιείται και ο όρος προσόν (skill) αλλά προτιμήσαμε να παραμείνουμε στην χρήση αποκλειστικά των όρων ικανότητα/ δεξιότητα/Δυνατότητα

²<http://www.nok.si/assets/PDF/Slovensko-ogrodje-kvalifikacij/EN/Slovenian-EQF-referencing-report-24-5-2013.pdf> (1.9.2017)

Είναι μεταβιβάσιμες σε διάφορα επαγγέλματα, και πάνω απ' όλα, επιτρέπουν στο άτομο να αναπτυχθεί και να συμμετέχει ενεργά στην εργασία και την κοινωνία.

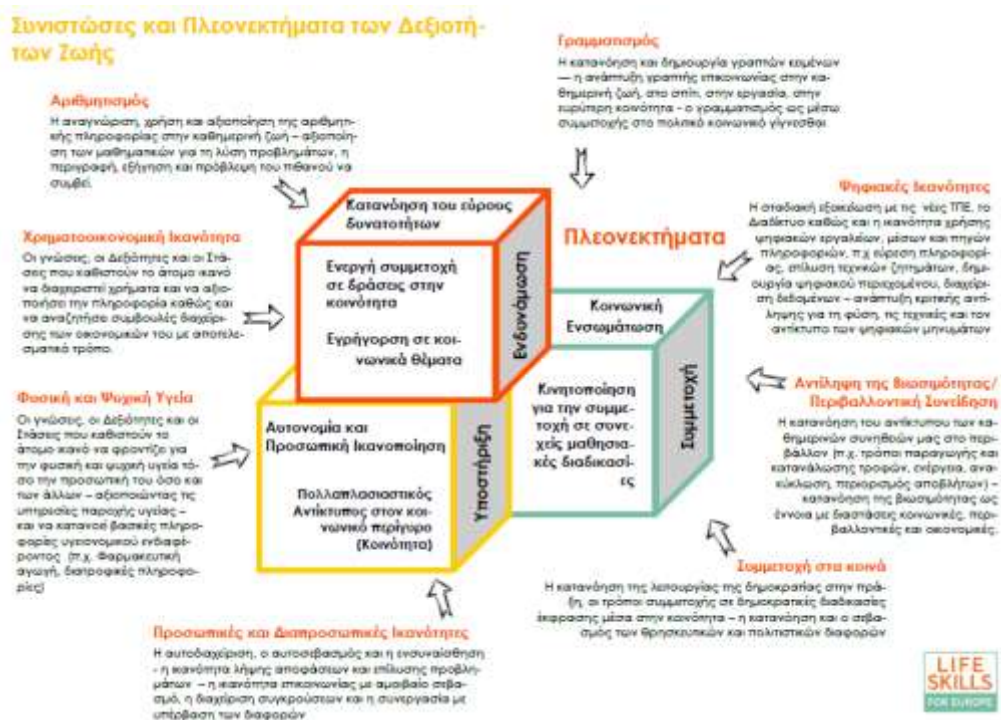
Για την ομάδα του προγράμματος LSE ο όρος ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ χρησιμοποιείται με σκοπό την αναβάθμιση του ορισμού των δεξιοτήτων-κλειδιά. Υπό αυτό το πρίσμα, οι εταίροι του LSE πιστεύουν ότι οι αξιολογικές και ηθικές διαστάσεις αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι της ανάπτυξης των δεξιοτήτων -κλειδιά, και οι οποίες αντιπροσωπεύονται καταλλήλως από τον όρο «ικανότητες».

- **Δυνατότητα/Βασική Δεξιότητα:** Δυνατότητα είναι η ικανότητα ενός ατόμου να χρησιμοποιεί αποκτηθείσες γνώσεις και δεξιότητες σύμφωνα με τις αξίες της/του σε περίπλοκες, διαφορετικές και απρόβλεπτες καταστάσεις. Η Δυνατότητα συναποτελείται από γνώσεις, στάση απέναντι στη γνώση, κριτική σκέψη και διαφορετικές δεξιότητες.

- **Δεξιότητες:** Οι δεξιότητες είναι σημαντικές για την ενσωμάτωση και την συμμετοχή στην αγορά εργασίας, στην εκπαίδευση καθώς και στην επίτευξη ποιότητας ζωής. Οι δεξιότητες είναι ένα χρήσιμο και μετρήσιμο στοιχείο των δυνατοτήτων. Είναι μεταβιβάσιμες, το οποίο είναι σημαντικό χαρακτηριστικό, καθώς γίνονται σχετικές σε διάφορα κοινωνικά πλαίσια και εργασιακές καταστάσεις. Έχοντας έτσι την ικανότητα να αποκτώνται μέσω της μάθησης, οι δεξιότητες αντανakλούν το εκάστοτε εκπαιδευτικό σύστημα ή τις πολιτικές εκπαίδευσης. Οι δεξιότητες είναι η βάση για επιτυχημένη δραστηριοποίηση στα πλαίσια των γνωσιο-κεντρικών οικονομιών και κοινωνιών του 21^{ου} αιώνα.³ Είναι σημαντικό να τονίσουμε ότι οι δεξιότητες εξαρτώνται από το συγκεκριμένο ενώ οι ικανότητες (capabilities) όχι.

Συνιστώσες και Πλεονεκτήματα των Δεξιοτήτων ζωής

Το ακόλουθο σχήμα παρουσιάζει τα οκτώ είδη ικανοτήτων που ενσωματώνονται στον ορισμό των δεξιοτήτων ζωής καθώς και τα πλεονεκτήματα/οφέλη που αποφέρουν στο άτομο και την κοινωνία.

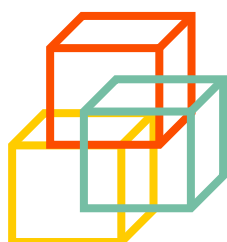
Πηγή: Φυλλάδιο LSE. (2017).

³https://www.oecd.org/skills/piaac/The_Survey%20of_Adult_Skills_Reader's_companion_Second_Edition.pdf (1.9.2017)

Θα μπορούσαν να υπάρξουν άπειροι συνδυασμοί αυτών των ικανοτήτων στην καθημερινή ζωή. Ο συνδυασμός των ικανοτήτων τις οποίες έχει ανάγκη ο ενήλικας για μια επιτυχημένη ζωή, εξαρτάται από τις συγκεκριμένες περιστάσεις και τις πραγματικές του ανάγκες. Επιπλέον, θα πρέπει να λάβουμε υπόψη μας ότι οι ικανότητες αποτελούν την αναβάθμιση των δυνατοτήτων-κλειδιά.

Η ομάδα του LSE ξεκίνησε τη διερεύνηση άλλων ήδη υφιστάμενων εννοιών σχετικά με τις δεξιότητες ζωής ώστε να επιτευχθεί μια καλύτερη κατανόηση των διαφορετικών απόψεων αναφορικά με την έννοια Δεξιότητες Ζωής. Γι' αυτό το λόγο σχεδιάστηκε μια μικρής κλίμακας έρευνα αναφορικά με την ορολογία των δεξιοτήτων ζωής, την οποία απευθύναμε σε 24 προσεκτικά επιλεγμένες/-ους ερευνήτριες/ερευνητές και επαγγελματίες από τις συμμετέχουσες χώρες, καθώς και εκπροσώπους σχετικών φορέων ή διεθνών οργανισμών. Τα δεδομένα που προέκυψαν από την σχετική έρευνα ήσαν πολύ μεγάλης αξίας, καθώς αντιπροσωπεύουν οπτικές ενός ευρέως φάσματος θεωρητικών αντιλήψεων και πρακτικών της σύγχρονης εκπαίδευσης ενηλίκων για την εννοιολόγηση των δεξιοτήτων ζωής, συμβάλλοντας με νέες θεωρήσεις στην διαμόρφωση του προσδιορισμού της έννοιας στα πλαίσια του έργου. Στη βάση αυτών των θεωρήσεων, συγκεντρώθηκαν παραδείγματα δηλαδή καινοτόμα εργαλεία και καλές πρακτικές, τα οποία μπορούν να υποστηρίξουν την ανάπτυξη των Δεξιοτήτων Ζωής. Στα πλαίσια της έρευνας που διενεργήθηκε, συμπεριλήφθησαν δόκιμοι ορισμοί από διεθνείς οργανισμούς, όπως ο ορισμός που προτείνει η UNICEF στο *Global Evaluation of Life skills Education Programmes*⁴ καθώς και η απόδοση του όρου από την UNESCO, ο οποίος συμπεριλαμβάνεται σε Έκθεση με τίτλο, *The third Global Report on Adult Learning and Education*⁵. Επιπλέον αξιολογήθηκαν σχετικά συγγράμματα και μια όσο το δυνατόν εκτενής βιβλιογραφική επισκόπηση σχετικά με τον όρο Δεξιότητες Ζωής, καθώς και έννοιες από το *Citizens' Curriculum*⁶ και άλλες αναφορές από την Έκθεση με τίτλο *Life Skills Approaches in Europe*.

Τα Οφέλη των καλώς αναπτυγμένων Δεξιοτήτων Ζωής

Τα οφέλη που προκύπτουν από την καλή ανάπτυξη των δεξιοτήτων ζωής (σχήμα σελ 6) είναι σημαντικά τόσο για το άτομο όσο και για την κοινωνία. Τα βασικά πλεονεκτήματα των καλώς αναπτυγμένων δεξιοτήτων ζωής είναι:

- **η αυτονομία και η αυτό-αποτελεσματικότητα** ενός ατόμου,
- **ο «εξοπλισμός»** ενός ατόμου με **βασικές σημαντικές ικανότητες** για να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις της πραγματικής ζωής,
- **η ενδυνάμωση** ενός ατόμου (με ψυχικό σθένος, ποιότητα ζωής σε συνάρτηση με την φυσική και ψυχική υγεία),
- **η βελτίωση της κοινωνικής ενσωμάτωσης καθώς και η ανάπτυξη δεξιοτήτων συμμετοχής στα κοινά** (εμπειρικές μελέτες αναδεικνύουν ως σημαντική την συμβολή των ενεργών πολιτών στην περιβαλλοντική και κοινωνική ανάπτυξη),

⁴https://www.unicef.org/evaldatabase/files/UNICEF_GLS_Web.pdf (1.9.2017)

⁵<http://uil.unesco.org/system/files/grale-3.pdf> (1.9.2017)

⁶<https://www.learningandwork.org.uk/our-work/life-and-society/citizens-curriculum/> (1.9.2017)

- **η δημιουργία πολλαπλών δυνατοτήτων συμμετοχής του ατόμου στην αγορά εργασίας,**
- **ο θετικός αντίκτυπος που επιφέρουν οι καλώς ανεπτυγμένες Δεξιότητες Ζωής στην τοπική κοινωνία** – μέσω της ανταλλαγής γνώσεων, την υποστήριξη της μάθησης των παιδιών και την ουσιαστική φυσική και συναισθηματικά υποστήριξη για τους σημαντικούς 'δικούς' αλλά και ευρύτερα στους άλλους,
- **το κίνητρο ενός ατόμου να εμπλακεί σε διαδικασίες συνεχιζόμενης, δια βίου μάθησης, με θετικό αντίκτυπο και αποτέλεσμα.**

Τα οφέλη για το άτομο

Γενικά, οι δεξιότητες ζωής ενισχύουν την ικανότητα του ατόμου για συμμετοχή σε δραστηριότητες δια βίου μάθησης, να επιλύει προβλήματα, να διαθέτει κριτική αντίληψη, να διαχειρίζεται τη ζωή του και να είναι ενεργό κοινωνικά και εργασιακά. Αν και αποτελούν δομικά στοιχεία αυτονομίας και αυτό-αποτελεσματικότητας, ταυτόχρονα παρέχουν στο άτομο τη θέληση και την ικανότητα να συμβάλλει περισσότερο στο περιβάλλον του. Ο/Η ενήλικας με καλώς αναπτυγμένες δεξιότητες ζωής θα είναι 'ένα ικανό άτομο', ένα άτομο που έχει αντίληψη όχι μόνο των δικών του αναγκών, αλλά και την ικανότητα της προσωπικής ανάπτυξης και της διασφάλισης μιας καλής ποιότητας ζωής.

Κοινωνικά οφέλη

Οι κοινωνίες οι οποίες συστηματικά υποστηρίζουν την ανάπτυξη των δεξιοτήτων ζωής των πολιτών τους, εμπιστεύονται τους πολίτες τους και την επιθυμία τους να δρουν με ηθική και ειρηνική διάθεση, ικανοί να συμβιώσουν σε πολυπολιτισμικές κοινωνίες επιδεικνύοντας ανεκτικότητα στην διαφορετικότητα – καθώς επίσης να μπορούν να υπερασπίζονται τα δικαιώματά τους. Υπό αυτή την έννοια θα μπορούσαμε να θεωρήσουμε την ανάπτυξη των Δεξιοτήτων Ζωής πρωτοποριακή δεδομένου ότι είναι κοινωνικά σημαντική. Η επιτυχής υλοποίηση των Δεξιοτήτων Ζωής ως συνολική προσέγγιση, σε μεγάλο βαθμό εξαρτάται από τις πολιτικές για την ενσωμάτωση, καθώς αποτελεί πολλαπλή διεργασία τεσσάρων κομβικών φάσεων: της ενεργοποίησης, της εσωτερίκευσης, της συμμετοχής και της διασύνδεσης. Ο ρόλος των Κέντρων Εκπαίδευσης Ενηλίκων είναι σημαντικός στην δημιουργία προϋποθέσεων και πρωτοβουλιών που να ενσωματώνουν την ανάπτυξη των Δεξιοτήτων Ζωής ως αναπόσπαστο κομμάτι του εκπαιδευτικού τους προγράμματος και κατ' επέκταση την ενημέρωση των υπευθύνων χάραξης πολιτικής για την σημαντικότητα της προσέγγισης.

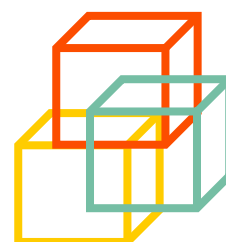
Αντίληψη της βιωσιμότητας

Οι δεξιότητες ζωής είναι επίσης πολύ σημαντικές στον τομέα της βιωσιμότητας, καθώς κρίνεται αναγκαία όλο και περισσότερο, η υπεύθυνη και ενεργή ανησυχία για το περιβάλλον και τον πλανήτη. Αυτή η δεξιότητα είναι ιδιαίτερα σημαντική στις μέρες μας και στα πλαίσια μιας συμμετοχικά δομημένης κοινωνίας. Η σχετική βιβλιογραφία αναδεικνύει την σημαντικότητα των Δεξιοτήτων Ζωής σε όλο το φάσμα της καθημερινής ζωής και της εργασίας, της ψυχαγωγίας, της υγείας, του πολιτισμού και της καλλιτεχνικής έκφρασης. Σε γενικές γραμμές θα υποστηρίξαμε ότι οι Δεξιότητες Ζωής αποτυπώνουν την ηθική διάσταση και την υπευθυνότητα ως αξία καθολική. Σε αυτή τη βάση θεωρούμε ότι προτείνουμε την ανάπτυξη Δεξιοτήτων Ζωής ως εχέγγυο μιας ζωής με ανεξαρτησία σε ατομικό επίπεδο σε συνδυασμό με την συνύπαρξη μέσα στην κοινωνία. Από αυτή την οπτική γωνία, η προάσπιση των Δεξιοτήτων Ζωής υπερβαίνει την ανάπτυξη των βασικών δεξιοτήτων, οι οποίες συνδέονται με την βασική επιβίωση και μόνο.

Ενισχύοντας τα κίνητρα για περισσότερη μάθηση και εκπαίδευση

Η διερεύνηση του πεδίου ανάπτυξης και θεώρησης των Δεξιοτήτων Ζωής απέδωσε ενθαρρυντικά αποτελέσματα. Μετά από διασταύρωση και ανάλυση απόψεων, βιβλιογραφικών αναφορών και καλών πρακτικών και εργαλείων διαφαίνεται ότι στην προώθηση των Δεξιοτήτων Ζωής ως ολοκληρωμένο μαθησιακό πλαίσιο, σημαντική είναι η συμβολή μαθητοκεντρικών τεχνικών, ο αναγκαίος σχεδιασμός μάθησης και οι κατάλληλες στάσεις των εκπαιδευτών απέναντι στους ενήλικες εκπαιδευομένους ώστε να επιτευχθεί το προσδοκώμενο αποτέλεσμα. Οι Καλές Πρακτικές που συγκεντρώσαμε συμβάλλουν ως μια αρχική ανταπόκριση στις 'άμεσες ανάγκες' των εκπαιδευομένων και μπορούν να αξιοποιηθούν ως παροχή κινήτρων συμμετοχής στην εκπαιδευτική διαδικασία. Ικανοποιώντας τις άμεσες ανάγκες, παράλληλα ο ενήλικας προσλαμβάνει και πληθώρα 'τυχαίων αφορμών' νέας γνώσης που συμβάλλουν στην ανάπτυξη των Δεξιοτήτων Ζωής. Το ιδιαίτερο στοιχείο που διαθέτουν οι καλές πρακτικές, είναι η δυνατότητα ευελιξίας στην χρήση και την δυνατότητα προσαρμογής στις ανάγκες των ομάδων στόχου εφόσον επιτρέπουν την συνδιαμόρφωση του περιεχομένου με και για τους εκπαιδευόμενους⁷. Αυτό επιφέρει την απόκτηση μιας επιπλέον θετικής εμπειρίας, ως το κλειδί για την επιτυχημένη μάθηση και εκπαίδευση⁸. Η εκπαίδευση στις Δεξιότητες Ζωής, μπορεί να έχει αντίκτυπο στις ζωές των ανθρώπων. Δεν είναι σπάνιο το φαινόμενο, οι άνθρωποι να μην 'βλέπουν' με ποιο τρόπο η εκπαίδευση μπορεί να ικανοποιήσει τις ανάγκες τους - εδώ πιστεύουμε ότι μπορεί η εκπαίδευση στις Δεξιότητες Ζωής να τους αλλάξει αυτή την αντίληψη. Η μάθηση μπορεί όντως να προκαλέσει το ερέθισμα μιας νέας εκπαιδευτικής ανάγκης: αν επομένως τα Κέντρα Εκπαίδευσης Ενηλίκων 'συλλάβουν' τις πραγματικές ανάγκες μέσω της παροχής προγραμμάτων Δεξιοτήτων Ζωής, τότε θα δημιουργηθεί η αναγκαία εμπιστοσύνη με τους εκπαιδευόμενους για την αξία της εκπαίδευσης στην ζωή τους. Κατά αυτόν τον τρόπο, η παροχή προγραμμάτων Δεξιοτήτων Ζωής (LSE) θα μπορούσε να αποτελέσει μέσο ενίσχυσης του ενδιαφέροντος δυνητικών εκπαιδευομένων στα πλαίσια της Εκπαίδευσης Ενηλίκων.

Το έργο LSE αποτελεί την παρουσίαση μιας ολοκληρωμένης πρωτοβουλίας για την εκτενέστερη θεωρητική εννοιολόγηση του όρου Δεξιότητες Ζωής, καθώς και για την αξιοποίηση και ανάπτυξη εμπνευσμένων εμπειρικών πρακτικών στην εκπαίδευση ενηλίκων στο μέλλον.

⁷http://www.eaea.org/media/oed-network/publications/guidelines-for-trainers_en.pdf(1.9.2017)

⁸Javrh, P. (ed.). (2011). *Obrazi pismenosti: spoznanja o razvoju pismenosti odraslih*. Ljubljana: Slovenian Institute for Adult Education. (Translated title: Faces of literacy: Evidence in the development of adult literacy).